

Veress Kinga

Izzás, dermedés

Üveg hat főre

Ferenczy Múzeumi Centrum,
Szentendre, 2022. II. 24. – V. 29.

Hogy kerül Jézus szíve, a rózsaszín unikornis, a vajú nő és a Deim Pált idéző bábuember közös platformra egy szentendrei kiállítóterben? A tárlat koncepciója szerint teljesen spontánul. A kurátori elgondolás az volt, hogy mindenfajta technikai és tematikai megkötés nélkül egymástól eltérő szellemiséget reprezentáló üvegalkotások kerüljenek egymás mellé, hogy a kiállítók – Borkovics Péter, Hegyvári Bernadett, László Kyra, Melcher Mihály, Sipos Balázs és Smetana Ágnes – művei kommunikáljanak egymással, és hogy mindezekből következően, „itt és most” új narratívák szülessenek.

Az *Üveg hat főre* című tárlat művei között a rejtett kapcsolódásokat a látogató önállóan fedezheti fel, de arra is van lehetőség, hogy az érdeklődő Bodonyi Emőke kurátor, illetve a művészek által tartott tárlatvezetések informálódjon az alkotók szakmai munkásságáról és az

üveg titokzatos alkímiájáról. A beavatottak tudják, hogy esetünkben művész és művész között az elsődleges kapcsolódási pontot a szakmai alapvetések és az alkalmazott technika jelentik. Mindannyian a kortárs üvegművészet középgenerációs képviselői, akik már a korábbi megkötöttségektől megszabadultan, egy oldottabb és önálló útkeresésekre ösztönző légkörben sajátíthatták el az üvegművészetnek – az üveg vizuális nyelvének és a művészi tárgyformálásnak – lényegét és alapjait. A kiállítók az úgynevezett meleg megmunkálási technikák elismert művelői. Technikai újításai stílusértékű, egyedi védjeggyüké váltak, és nemzetközi elismertséget is eredményeztek számukra. Másfajta kötődést jelent a fővárosi Szimultán Művészeti Iskola, ahol többek között Hegyvári Bernadett, Borkovics Péter, Sipos Balázs és László Kyra vezetésével indult az üvegműves szak. Külön említést ér-

HEGYVÁRI Bernadett:
Triptichon, 2022,
fúvott üveg, akril, fa,
76×34×12 cm/db
Fotó: Deim Balázs,
Ferenczy Múzeumi
Centrum
HUNGART © 2022
←

↑
BORKOVICS Péter:
A rejtett háromszög,
 2022, összeolvasztott
 színes síküveglapok,
 melegen formázva,
 csiszolt, polírozott,
 40×38,3×2,5 cm +
 fémtalapat
 Fotó: Deim Balázs,
 Ferenczy Múzeumi
 Centrum
 HUNGART © 2022

demlő szakmai kötelék a bárdudvarnoki alkotótelep és a magánműhelyek. Mikor az üvegipari formatervezés nagy korszaka lezárult, szimpóziumok, kisműhelyek nyújtottak lehetőséget a hagyományos huta, fúvott kézműves üvegek készítésére és az autonóm kísérletezésre. A 90-es évektől fontos bázissá vált Bárdudvarnok-Bárdibükk, majd később Hegyvári Bernadett és társa, James Caracass üvegművész közös műhelye Pattantyús Gergely üvegművész stúdiója mellett.

Az üveg mint önálló plasztika a 60-as évek második felétől a fény-tér kutatások nyomán kezdett egyre inkább önálló szerepet betölteni a hazai művészeti életben, és ma is ez legmarkánsabb műfaj az üvegművészek körében. Az üveg és a fény különleges kapcsolatából feltároló alkotói jelrendszerek és szimbólumok számos értelmezési lehetőséget ígérnek ezen a tárlaton is. Itt az olvadt üveg formálásából és a lehűlést követő megmunkálásból születnek a plasztikák. A forró, folyékony, áttetsző üveg alakítása (akarat alá rendelése) a művész-

től magas technikai felkészültséget igényel. Az alkotói folyamat rituális szertartása, a tűz-jég/izzás-dermedés szimbolikája határozza meg e művészet lényegét. „A meleg üveg egy varázslat, itt életre kel az anyag; mozog, ledermed, megáll, meghűl, megbetegedhet, elrepedhet és felrobbanhat. Élőkre jellemző tulajdonságok ezek” – vallja Borkovics Péter. Ő az üvegfolyadék kavargó „káoszában” újfajta rendet kreál; intuitív módon beleszól „a forró üveglapok világába”, és ott „egyéni módon átrajzolja az addig logikusan felépített struktúrákat”. A folyamat végén a csiszolás és a polírozás mutatja meg „a tárgy belső, üveganyagon túli világát”. Borkovics az alkotás során a természetben, illetve az anyag belsejében zajló teremtő erőket – a keletkezés ősi szimbolikáját – és a harmóniát kutatja, ezt jelképezik számára az üvegtestben megjelenő, légiesen hullámzó csíkok, az egymásba úszó fényformák. Mint egy sor másik művével, úgy *A rejtett háromszöggel* is a képzőművészet alapvető jellemzőjére, az illúzióra kérdez rá. Hasonlóan a kineti-

kus művészethez és az op-art-hoz, a mozgásillúzió és az optikai játék révén objektje az elmozdulás, vibrálás érzetét kelti. Pedig csak a szemünk játszik velünk. Ugyanúgy, mint amikor Sipos Balázs *Forró fürdő II.* című munkáját is térbe domborodó üvegszobornak nézzük. Itt „a tárgyon belüli negatív formák pozitívba fordulnak át”. A vajúdo (?) női alak valójában negatív plasztika, melynek illuzórikus felületi rétegzettsége a fény-árnyék változásaitól függően alakul, hasonlóképpen a porcelánművészetben ritkaságnak számító litofán technikával modellált, reliefhatású alkotásokhoz. A külső látvány csalóka, a lényeg a mű (s tán jelképesen a nő) belsejében van. Mindezeket túl Sipos alkotása valójában nem önmagáért létező szobor, hanem használati tárgy, tárolóedény, melynek öblébe apró kincseket is rejthetünk.

A tárgyaknak ez a kettőssége érdekli Hegyvári Bernadettet is. Ő – ellentétben Sipossal, aki funkciót ad szobrának – az üveget megfosztja használati jellegétől.

Triptichon-ján a festett fára applikált, evésre-ivásra való készletek darabjai térképző plasztikai elemekké redukálódnak. Hegyvári a képzőművészet egyik legősibb műfaját, a csendéletfestészetet értelmezi újjá. Kelyhet, gyertyatartót, tálkákat, almákat rendez festői beállításokká. Kompozícióiban néha a hétköznapi tárgy kultikussá, keresztény jelképpé lényegül, ahogy *Asztal?* című installációjában, mellyel 2018-ban elnyerte a X. Kortárs Ikonográfiai Biennálé Nagydíját. A szentendrei kiállításra készített „képplasztikáján” (*Triptichon*) a nézőpontváltások, a fent-lent játék a művész szándéka szerint is bizonytalanságot és feszültséget kelt a szemlélőben.

Ha jobban megnézzük, Melcher Mihály üvegobjektjei is ilyenek. Veszélyre figyelmeztető felkiáltójelek. (Lassan tíz éve már, hogy elkészültek, de ma különösen aktuálisakká váltak.) Alapformákra redukált formarend, konstruktív, ugyanakkor szürrealista látásmód jellemzi

↑
MELCHER Mihály:
Tojástörő, 2014,
formába olvasztott,
csiszolt üveg,
38×36×17 cm
Magántulajdon
Fotó: Deim Balázs,
Ferenczy Múzeumi
Centrum
HUNGART © 2022

↑
 SIPOS Balázs: *Objekt 1-2. (Unikornis)*, 2022, casting, üveg, 25×43×10 cm, 48,7×24×4,2 cm
 Fotó: Deim Balázs, Ferenczy Múzeumi Centrum HUNGART © 2022

a melcheri világot. Alkotásainak keresetlensége mögött hosszú éveken át tartó kísérletezés áll. Festőként indult, ma is fest. Üvegépítményei első pillantásra állandóságot, időtlenséget, teljességet tükröznek. Azonban a kék tojásra (a spirituális és kultikus világszimbólumra) egy mechanikus kalapács készül lesújtani (*Tojástörő*). Az *Összefonódás* épületszerű alakzatán a lépcsők sehova sem vezetnek. Tekergő „növényi organizmusa” lassan, de minden bizonnyal szétfeszíti önnön keretét. A kúp tövisként metsződik a térbe, gondolati egységet képezve a kiállított táblakép agresszív háromszögével. Melcher képzőművészként gondolkodik, képzőművészetből inspirálódik. Vallottan Deim Pál jelformákból „építkező” művészete jelenti számára az egyik ihletadó forrást. Többször fordult szakmai tanácsért a szentendrei festőhöz. Deim magányos bábuemberének üvegben való megmintázása tisztelgés a képzőművész életműve előtt (*Hommage à Deim Pál*).

A csönd és a magány, illetve a külső és a belső tér („külvilág” és „belvilág”) kettősségében rejlő feszültségek megragadása foglalkoztatja László Kyrát. Nála az üveg képként (grafikai médiumként) való megjelenítése meghatározó jelentőségű. Homokba rajzolt grafikáit üvegbe „dermeszti” (rogyasztja). A meleg megmunkálással nyert hideg ürességet sugárzó reliefeken (*Csöndszoba*) a fény hatására rejtett képrétegek tárulnak fel. Elhagyott tereiben egyszerű formákkal jelzi az épületek falait és azoknak külvilágra nyíló ablakait. Üvegstruktúrái a valóságnak csupán a lényeges jegyeit kiemelő asszociatív kompozíciók, melyekben a nyomhagyás gesztusa is jelentőséggel bír. Szemléletmódja és képi megfogalmazása például Dréher János faktúrafestészetével is rokoniható. Azonban itt a képzőművészeti alkotás funkcionális tárgy is. A mű dekoratív, fényáteresztő, tértagoló üvegpanelként új értelmezést nyerhet, művészi designná alakulhat. Némely alkotásán a teljes absztrakcióig jut el.

←←
 SMETANA Ágnes:
Lájkolom, 2021–2022,
 fúvott üveg, fém,
 installáció
 Fotó: Deim Balázs,
 Ferenczy Múzeumi
 Centrum
 HUNGART © 2022

←
 LÁSZLÓ Kyra: *Érkezés*,
 2021, rogyasztott üveg,
 91,5×36×9 cm
 Fotó: Deim Balázs,
 Ferenczy Múzeumi
 Centrum
 HUNGART © 2022

A leegyszerűsített alakzatok kontúrjai térbeli jellé alakulnak (*Érkezés*), hasonlóan a szakmai elődök, Buczkó György vagy Gaál Endre munkáihoz.

Akár a magány szimbóluma is lehetne Sipos Balázs „távolba révedő” unikornisa. Azonban ha tudjuk, hogy Sipos legtöbb művét áthatja a humor, az ironia és abszurdításra való törekvés; hogy hajlamos ismert szimbólumokat, művészettörténeti toposzokat idézni, kombinálni, átértelmezni műveiben, akkor gyanakodni kezdünk. A kompozíció a kiállítás kedvéért alakult. Adott volt egy márványos felületű, rózsaszín, robusztus, ámde simogatni való, ló formájú üvegplasztika meg egy általa készített díjplasztikát is (*Fonográf-díj*) eszünkbe juttató, szivárványos üvegpanel. Egymás mellé helyezve az egyenlet végén a holdfényben magányosan ácsorgó csodalény áll. A szüzek barátja, a tisztaság szimbóluma. Egyvalami azonban zavarba ejtő: a ló lába között „éktelenkedő” fallosz. Hogy került oda? Öntési hiba lenne? Hirtelen minden új értelmet kap, a vélt valóság geggé válik, semmi sem az, aminek látszik. Ahogy Melcher üvegkalapácsa sem veszélyes fegyver, ha le találna csapni az igencsak keménynek tűnő tojásra, minden bizonytalantörne. Vészajtóként fenyeget, de nem cselekszik.

Az ironia szemszögéből nézve Smetana Ágnes üveg-szív-kompozíciója is új jelentést nyer. A keresztény szimbolikában Jézus szíve a megváltó szeretet és a transzcendens kapcsolódás jelképe. Smetana a tövises rózsaként (szenvedés szimbóluma) megformált szíveket az eucharisztikus kiállításon már bemutatta. Ekkor vallásos kontemplációt segítő tárgyak voltak. A *Lájkolom* című installáció darabjaiként teljesen más lelkiállapotot és a korábbiaktól eltérő szemléletet tükröznek. A szívek felfelé irányuló áramlása a közösségi médiában kritikátlanul osztogatott lájkok és szívecskék kicsúfolása. Ebből a nézőpontból a szakrális profánna alacsonyul. Mindeközben az installáció mellett burjánzó *Bioritmus* virágai visszavezetik a nézőt a létrejövés-növekedés-kivirulás mozzanataihoz. Smetana a natúra hétköznapi motívumait (fák, levelek, virágok, termések) költészetté, időtlen értékű lényegíti. Az általa kikísérletezett, irizáló felületű fúvott üvegein az „isteni teremtő erőt” igyekszik megragadni. Ars poeticája Borkovicséhoz hasonlatos: „A természet kimeríthetetlen forrásom az alkotásban, mert önzetlenül hagyja, hogy szabadon felhasználjam gazdag szín- és formavilágát és kedvemre komponáljam velük tárgyaimat.” Egy lehetséges gondolatkör bezárult.